

Világszemle

Ma már túl vagyunk az orosz-német megnemtámadási szerződés első szenzációján. A kavarodott európai helyzetbe bombaként bevágódó hír fejletlen kapkodást és fantasztikus találgatásokat kiváltó hatása elmúlt és helyet adhat a kérdés higgadtabb mérlegelésének. Mint minden újszerűhöz, idővel ehhez is hozzászokunk és lassan megnulunk tényként számolni vele. Sokan meglepődtek ugyan, de nem mindenkit ejtett zavarba az események ily hirtelen fordulata. Az európai polgár, aki a politikai eszmék és azok megvalósítása közötti különbségeket már természetesen veszi, aki a béke-elv chamberlaini alkalmazásához szokott, a diplomácia álszemérmes, kétszínű, alakoskodó játékait magától értelődőknek tartja és minden politikai szólam mögött rejtett célokat szaglász, elképed, gyanakszik, sőt megbotránkozik akkor, amikor valamilyen elv a megvalósításában is hű marad önmagához.

Szovjetoroszország külpolitikáját a legőszintébb békeakarattal jellemzi. Ez, eddigi, európai szereplése folyamán már nem egyszer megnyilvánult. Minden intervenció, erőszakoskodás ellen kiállt, védte a kisállamok függetlenségét, a nemzetek, népek önrendelkezési jogát és igyekezett még a helyi jellegű fegyveres összecsapásokat is megelőzni és lehetetlenné tenni. A spanyol kérdésben, Abesszinia erőszakos elfoglalásánál, Ausztria, Csehszlovákia, Memel, Albánia megszállásánál mindig a támadók ellen, az emberi igazság oldalán harcolt. Számatalan esetben tett előterjesztést az európai államoknak a békét fenyegető hatalmak megfékezésére, olyan megoldásokat ajánlott, melyek hosszú időre biztosították volna a békét, egész sor kis és nagy állammal megnemtámadási szerződést kötött — és most, amikor a németekkel megkötött egyezményvel eddigi politikájának egyenes vonalát folytatja, — egyes körökben megrökönyödést vált ki.

Tény, hogy az orosz-német megnemtámadási egyezmény az általános politikai helyzetet, előzményeit és a következményeit tekintve, sokkal nagyobb jelentőségű, mint az eddigi ilyértelmű szerződések.

Európa, a müncheni „békekötés“ óta, rohamosan közeledik az új világháború felé. A City megbízottja, Chamberlain céltudatosan készítette elő a talajt, egyengette az utat egy olyan világégéshez, melyből a brit világbirodalom megnövekedve, megerősödve került volna ki és világhatalmát hosszú időre biztosíthatta volna. Ebben a háborúban el kellett tűnnie a Szovjetnek, vele együtt még egy pár nagyrállamnak, a kisállamokról nem is beszélve.

Amióta fasiszta államok léteznek, Anglia állandóan saját hatalmi érvényesülésére használja fel őket. Először Franciaország helyzetét igyekszik megingatni a kontinensen. Áskálódása a Rajna-vidék német megszállásával kezdődik és a népszövetségi mesterkedéseken, a francia befolyás alatt álló kisállamok elédésgetésén, Olaszország felerősítésén keresztül egészen Spanyolország elárulásáig tart, míg azután a müncheni egyezményvel tel-

jesen kezébe vette Franciaország sorsát.

Oroszország elleni aknamunkája régebbi keletű. A forradalom elleni intervencióval veszi kezdetét és a Zinovjev-levél, rubelhamisítás, valamint a Szovjetben folytatott állandó kémkedési és ellenforradalmi akciókon keresztül napjainkig tart. Nincs a Citynek még egy olyan halálos ellensége, mint Szovjetország. És ez érthető is. A brit világbirodalom, kifogyhatatlan anyersanyagaival, példátlan gazdagságával úgyszólván lelke a nagytőkés társadalmi rendszernek. Amíg Anglia ura gyarmatainak, a világtermelést is uralja. Pénzével rendszereket teremthet és semmisíthet meg. Ezt fényesen bizonyítják létezésükkel a totális hatalmak. Olaszország, Németország és Japán, ezeknek állandó erősödése, valamint a spanyol, francia népfrontok bukása, a cseh demokrácia megsemmisülése stb. A gyarmati népek nemzeti öntudatra ébredésével azonban veszedelmes helyzet állott elő. A világbirodalom eresztekei megreescentek. Különösen Ázsiában, ahol mind erősebbé válik a Szovjet befolyása. Márpedig itt fekszik a brit birodalom főereje. Indiáért évszázados harcok folytak, és nem hiába. A világ mesébeillő kincses-háza ez. A lordok káprázató fényűzését és az angol munkanélküliek millióinak magas segélyét biztosítja. Ha India elvész, összeomlik az egész birodalom. És a City nagyon jól tudja, hogy a nemzeti-függetlenségmozgalmakat leghathatósabban Szovjetország segíti. Neki kell tehát mielőbb pusztulnia.

De Oroszország, ügyesen kihasználta az imperialista államok érdekellentéteit, hol egyik, hol másik áramlatot fogta szolgálatába és a kezdő bajokon szerencsésen áthajózva, hatalmas iramban építette ki szocialista termelését. A megerősödött óriásbirodalmat egyedül, fegyveres erővel lebírni nagyon kockázatos vállalkozás lenne. Sokkal kényelmesebbnek és veszélytelenebbnek mutatkozott a lassú, alattomos módszer. Európában: Németország expanziós erejét kelet felé vezetni (Ausztria, Csehszlovákia, Memel) Oroszországgal szembeni viszály-pontokat kikutatni és feltámi (Ukraina). Ázsiában: Japán imperializmusát a Szovjet ellen fűteni (Mandzsúria, Mongólia) és mindezen akciókkal párhuzamosan belső romboló munkát végezni Oroszországban. (A legutóbbi perekben gyakran szerepelt az Intelligence Service). A terv nagyszabású volt. A támadó hatalmakat állandó engedményekkel megerősíteni, az engedmények tervszerű adagolásával Szovjet felé édesgetni, az egymással szemben álló hatalmak közé ékelt kisállamokból védőblokkot alakítani és amikor ily módon pontosan kialakultak a frontok, egymás torkának ugratni őket. John Bull pedig páholyból szemlélné a szépen megrendezett játékot, utána meg zsebre vágna a tisztességes polgári, imperialista hasznot.

Mindez egész szépen ment Münchenig. A fasiszta államok erősödtek, kialakult a „tengely“, egy csomó kisállamot kapcsoltak az antikommunista blokkba és a küzdő felek veszedelmesen egymás közelébe jutottak. Nagy Ukrajna terve azonban túl fantasztikusnak, kivihetetlennek mutatkozott. A City elszámította magát. A Szovjetet sikerült ugyan letaszítani az európai politi-

ka porondjáról, de sem egyik, sem másik felet nem volt képes háborúba rántani.

A kártyákat újra kellett keverni. Felvetődött Danzig és a Korridor. Úgyesebben kellett a csapdát felállítani. Anglia egész sor kisállam függetlenségét garantálta. Lengyelországot biztosította védelméről támadás esetén. Mindez egyoldalú szavatolás volt, anélkül, hogy az érdekelt államok javarészt megkérdezték volna. És mégis, amikor később, az angol-orosz tárgyalásoknál Moszkva követelte a szavatosság kiterjesztését a balti államokra is, London aggodalmaskodott, hogy ezek az államok talán nem óhajtják garanciájukat. A Kreml kollektív védelmi rendszert sürgetett, nem akart kivételeket. Garantálják az összes kisállamok épségét. Őt magát különösképen közelről érintette a balti államok kérdése, mert egy esetleges szovjet-német összeütközés során ezek fontos szerepet játszanak. Márpedig, ha belemeleg az angol-francia szövetségi rendszerbe, akkor ez a összeütközés előbb-utóbb bekövetkezik. Még egy lényeges vitás kérdés volt. A Szovjetnek segítenie kellett volna Angliát és Franciaországot, ha azok vállalt kötelezettségeik teljesítése folytán háborúba keverednek, de a nyugati hatalmak nem voltak hajlandók ugyanazt megtenni abban az esetben, ha a Szovjetet ázsiai (Japán) részről éri támadás.

Ha Moszkva az angol lordok által előterjesztett javaslatot elfogadja, sokkal nagyobb kötelezettséget vállal magára, mint a másik szerződő fél. A konfliktus kitörése esetén nyakig belemerül a háborúba. Fennállt még az a legnagyobb veszély is, hogy a City, mint ahogy azt már Münchennél is megtette, egyszerűen faképnél hagyja szövetségesét, hogy az általa előkészített háborúban elvérezzen. Az angol titkos diplomácia pedig éppen ezt akarta elérni most is, csak hogy sokkal nagyobb mértékben és sokkal végzetesebb következményekkel, mint tavaly, Münchenben. Nem csak Európában, hanem Ázsiában is megkezdődött már a világraszóló, áruló összeesküvés. Németország, Olaszország, Japán, Oroszország és egy egész sor közép- és keleteurópai kisállam vérben gázoltak volna. Csak hogy a City most az egyszer maga esett bele saját csapdájába. Moszkva, anélkül, hogy eddigi békepolitikájával ellentétbe került volna, megkötötte a német megnem-támadási szerződést és ezzel London töltött fegyvere visszafelé sült el.

A Kreml tehát semmit sem veszített, semmit sem adott fel és mégis sikeresen kivédte az angol törvényt. Nem mondhatjuk ugyanis a Harmadik Birodalomra. Eddig Németország a megriadt tőkésrendszer európai csendőre volt. A kommunizmus elleni védőbástya — ahogy azt magáról hirdette. Nem csak belül tört le könyörtelenül minden olyan megmozdulást, amely a mai társadalmi rendszert veszélyeztette, hanem kifelé is azzal hódított szövetségeseket, hogy a nagytőke uralmát védelmezi és biztosítja. Ezzel tudott magának híveket szerezni Anglia, Franciaország jobboldali köreiből, ez volt segítségére Csehszlovákia belső rendjének felbomlásztásában. Ideologiai fegyvere, a nemzetközi zsidóság és kommunizmus elleni harc járul nagyban ahhoz, hogy

megteremthette az antikommunista blokkot is. Ez pedig már-már jelentős tényezővé vált a világpolitikában. És mi történt most? Kénytelen volt megneemtámadási szerződést kötni azzal, aki ellen keresztshadjáratot hirdetett. Egész ideológiai felépítménye összeomlott. Az antikommunista paktum jelentéktelen papírrongygyá vált, maga a Harmadik Birodalom pedig eszmei tartalom nélkül üres váz lett. Csupáncsak fegyveres hatalma és imperializmusa maradt meg.

Mi készítette hát ennek a végzetes egyezménynek megkötésére?

Hitler is észrevette, hogy végveszélybe rohan, ha belemegy az angol játékba. Meglátta, hogy ő is csak eszköze az angol imperializmusnak. Eddig a játszmát belső kényszerből kellett folytatnia. A veszély ugyan mindig ott lebegett feje felett, de sohasem oly végzetesen, mint most. Már nem egyszer tárgyaltuk itt, hogy miért kénytelen a náciizmus mindig külső hódításokkal eredményeket felmutatni. Szükségtelen bizonyítani, hogy Dánizgot és a korridor kérdésében nem fújhatott visszavonulót. Ha minden további nélkül megtűnadja Lengyelországot, az angolok azonnal megkötik Oroszországgal a tárgyalás alatt álló egyezményt. Ez pedig azt jelentené, hogy szembekerül a Szovjettel. A Szovjetunió erejét pedig nagyon jól ismerik a németek. És itt kapcsolódik az eseményekbe az a másik indító ok, amely miatt kénytelen volt Moszkvához fordulni: a német katonai körök törekvése, hogy a legnagyobb katonai hatalommal, a vörös hadsereggel barátságos viszonyt építsenek ki. Csak át kell olvasni a német katonai szaklapokat. Minden valamirevaló vezérkari tiszt tanulmányozza a szovjethadsereget és ismeri annak páratlan erejét. Minden szakember előtt tisztán áll, hogy ha Németország háborúba keveredne a vörös hadsereget legalábbis semlegesíteni kell. Ellenkező esetben minden fegyveres akció öngyilkosság. És így, a külső és belső erők nyomására Hitler Moszkvába küldi követeit . . .

A szovjet—német megneemtámadási szerződés első hatása Távolkeleten mutatkozik. Japán egész külpolitikája összeomlott. Kínai hódításai kétségessé váltak. Európai szövetségese cserben hagyta. Az antikommunista paktum felbomlott, minden további larc eszmei erejét elvesztette. (Japán ugyanis a kommunizmustól akarta megszabadítani kínai testvérét.) Gazdasági helyzete pedig már régen kétségbeejtő. Mindent a kínai tétre tett fel és ez most csúfosan kihullott kezéből. Hogyan heveri ki Japán ezt az ütést, és hogy kiheveri-e egyáltalában — erre vonatkozóan jövődölésekbe bocsájtkozni még túlkorai lenne. Egy bizonyos: a felkelő nap lehanyatlóban van.

Anglia is Ázsiában érzi majd meg legjobban a politikai fordulat következményeit, eltekintve természetesen attól, hogy európai hegemoniája is csorbulást szenvedett. Ha Japán kénytelen csapatait visszavonni, a nemzeti öntudatra ébredt Kína az összes idegen hatalmakat kiebrudalja. A kínai példa pedig másutt is foghat . . . Európában a helyzet úgy alakult, hogy London most az egyszer kénytelen kötelezettségeinek eleget tenni. De azért nem kell azt gondolni, hogy ígéreteit százszázalékosan be is váltja.

Minden erejével oda fog hatni, hogy a lengyel—rémet háborút lokalizálja. Annak ellenére, hogy Németországgal háborús viszonyba került, azon lesz hogy a helyzet élét akár tárgyalásokkal, akár huzavonával, vagy engedményekkel elvegye és a magaásta farkasveremből kimásson. Legegyszerűbb, ha megvárja, míg Németország elfoglalja a korridort és akkor ezt, mint kész tényt de fakto elismeri. Minden bizonnyal csak a végső esetben nyúl a háború eszközehez.

Az egyre véresebb helyzetben felvetődik a kérdés; mi lesz a kisállamokkal?

Mielőtt erre a kérdésre választ adhatnánk egy furcsa jelentést kell még regisztrálnunk: Olaszország, — annak ellenére, hogy Németországgal nemrég fényes külsőségek között a legmészszebbmenő katonai együttműködésre lépett, — a mostani konfliktusban semeleges maradt. Teneglytörés? Talán nem. Lehetséges, hogy csak bevárja a feleményeket és az angol—francia beavatkozás után lép majd tevőlegesen a háborúba. Egyet azonban meg kell állapítanunk: a kisállamok Olaszország magatartásából bizonyos következtetéseket vonhatnak le . . . A Szovjet közbelépésére megbukott az antikomintern paktum. Ezzel egy olyan blokk hullott szét, amely sok kisállam számára veszélyes és nyugtós kötelezettségeket jelentett. Ha a háborús veszély látszólag közelebb is van ma, mint volt, a dunamedencei és balkáni államok sok tekintetben visszanyerték szabad eszelekvésüket. Semmi sem akadályozhatja őket abban, hogy egységes tömbbe tömörüljenek a nagyhatalmi erőjätékkal szemben.

Subotica 1939. szeptember 4.

Szántó Árpád

Figyelő

Szabó Dezső:

... Húszesztendő óta mind szélesebb mederben, mind sokasultabb szereposztással, irtózatossal, orgyilkos maszlagolásokat folytatnak a magyar életösztön teljes megölésére, a még meglévő magyar szolidaritás szétoldására, a magyar halál minél akadálytalanabb megvalósítására. Iskolai és főiskolai katedrákon és sajtóban, szörnyen hazafias és jobboldali alakulatok éjjeli lebujaiban és honfias pártokban: a magyar lélek minden fiülénél folyik a lelketlen mérgezés: hogy a magyar kicsiny nép, önmagában semmi lehetősége és értelme nem lehet, csak a csodálatosan mindenható német imperializmus eszközeiként juthat némi életféléhez.

... Gyilkos ügyességgel zsákmányolva ki a zsidóság gazdasági és sajtó-túlsúlyát Magyarországon: a magyar életösztön egyetlen igazi réméről, a magyar lélek egyetlen megszállottságává igyekeznek tenni a zsidógyűlöletet, egyrészt azért, hogy ezzel elvonják a figyelmet a német hódítás, a német hatalombavétel irtózatossal honfoglalásától, másrészt azért, hogy a zsidóellenes vak szenvedély bódulatával egy korlátlan parancsuralom ostortól haj-